

SAN ANTONIO MARIA CLARET MISIOLARI APOSTOLIKOA

BERBATXU BI.

Antonio Maria Claret Deunak ba dauko zer ikusia Euskalerrri ta Euskereagaz.

Euskalerrriegaz: Sasoi batean sermoiginen ibilli zalako euskal-lurraldeko erri ta uri batzuetan. Esate baterako: Donostin, Lekeition, Gazteizen. Batzuetan eleizetan, beste batzuetan konbentuetan, iñoz eskoletan be bai. Bai eta Gipuzkoako gazteen laguntzarako Cristobaldegi ta San Bartolomé izeneko erakundeak sortu euzalako.

Euskereagaz: Claretek erderaz idatzi ebazan liburu txiki batzuk, euskal idazle entzutetsu baten bidez euskeratu, argitara emon eta doan banatu ebalako. Adi bidez: Errosario Santuaren debozioa, Dontzellai abiso txit on bat, San Josen zazpi igandeak, Zeruko bide zuzena ta segurua(asko ta askotan argitaratua).

Antonio Maria Clareten jaiotzaren berreungarren(1807-2007) urtea dala ta, santuak ber berak bere bizitzako "Autobiografian" idatzitako atal batzuk(Vicente Mateu idazleak erderazko idaztiñoan dakartzanez), erri-bizkaieran imintea ta aurkeztea otu iaku urrungo lerroetan.

I NIRE BIZITZAKO LEEN URTEAK.

Famili artean. Famili ugari batean jaioa naz: 11 seme-alabakaz osatutako familian izan be. Jaio nintzan lurraldeko ainbat erritan aurkitu daikezan ezau-garri bi naguzitzat eukezan nire familiak: batetik kristau-giro apala eta zintzoa; bestetik, eguneroko eginbearra, etxean genduan eungallu txikian.

Ume nintzanetik, aparteko joerea sentitu neban errukiaren eta kristau-oituren alde. Gurasoakaz eleizean nengoanean, ez neban ia iñoz arretarik galduten eta zur-zur jarraituten neutsen mezatako ospakizunei.

Amar urtegaz Leen Jaunartzea egin neban. Oindiño be gatx egiten iat adieraztea une aretan sentidu neban poz andie. An, nire errian, al neban guttia ikasi neban. Zalantza barik, ordea, eunen ekoizpena izan zan geien menperatu neban arloa. Jaungoikoak ekintza orretarako gaitasun onak emon eustazala nago.

Oroimen sakonak. Nire lenengo oroimenen artean sakonenetakoa bost urte neukezaneke da. Sarritan galduten neban loa oian, bein eta barriz burura etorten iatan ideia bat zala-ta. Betikotasuna etorten iatan gogora: *beti... beti... beti...* Itzelezko ditzantziak irudikatzen nebazan. Orreiri beste ainbat eta ainbat geituten neutsien. Amaierara erduten ez nintzela ikustean, ikaratu egiten nintzan. Salbamera lortuteko aukerarik ez eben zorigaitzoko pertsonengan pentsetan neban, batez be: betirako kondenatuko ziran pertsona areingan, ain zuzen.

Denbora areik gogoratuz, Ama Birjiñaganako sentiduten neban devoziño sakona da zirrara andiz gordeten dodan beste oroimen bat. Umetxua nintzala errosario bat oparitu eustien, eta sarriten egiten neban otoi aregaz. Konfiantza ta Fede andiz egiten neban otoi, eta ziur nengoa Ama Birjiñak entzun egiten eustela. Errezatu al izango baneu orain garai aretako konfiantza berberagaz!

Gogoan geratu iataz betiko Rosa arrabeak eta biok Ama Birjiñari sarritan egiten geuntsozan bisitak: Fusimanyako baseleiza txikira ioaten giñan, erritik bost kilometrora. Ezin dot berbaz azaldu santutegi aretan sentiduten neban devoziñoa. Ama Birjiñaren iduri a biotzean daroat beti.

Bartzelonako urteak.— Atzean geratu ziran umearoko urte eder areik. Neure burua gaudituteko gogo bizia neban. Geiago sakondu nai neban eungintzan. Erria txiki geratu iatala sentidu nebanean, Bartzelonara ioateko baimena eskatu neutson aitari. Erraldoi izaten asi zan uri andi aretan asko aldatu zan nire egoerea. Bartzelonan, nik neuk irabazten neban jateko, jantziteko, ikasteko eta neure gastuetarako bear neban dirua. Alantxik izan zan 18 urte nebazanetik 22 urte bete nebazan arte. Onartu bearra daukat Bartzelonan gauzak oso ondo atara iatazala. Bertan bizitako esperientzi ta ikasketek eungintzarako prestakuntza sendoa emon eustien. Denboreak aurrera egin ala, uri guztitik zabaldu zan nire trebeziaren ospea, eta ezagututen ninduen ainbat personek elkarte osatutea ta empresa propioa sortutea proposatu eustien. Empresa barriaren zuzendari ni izatea gure eben. Pertsona orreik aita konbentzitu eben eta onek niri egin eustan proposamena. Bizitzan lenengoz, ordea, ez neutsen aitaren aolkueri jarraitu. Aitzakia ugari emon neutsozan: ondiño gaztea nintzela, beargiñen aurrean ez nebala bear zan adin indarrik eukiko, eta beste ainbat arrazoi. Alan da be, benetako arrazoia ostantzekoa zan: eungintzaren mundu orrek ez ninduan erabat asetuten. Ainbat arrakasta lortu arren eta aurrean etorkizun aparta izan arren, ziur nengoen Jaungoikoak beste zeozer ezkatuten eustela. Bestaldetik, onartu bear dot axe zala atsegin iatan giroa. Izan be, beti nenbillen proiektu, ideia ta aukera barriak asmetan. Gai ori benetako obsesiñoa biurtu zan niretzat.

Errastue egiten dauen esperientziak.— Garai aretan nire bizitzaren nora-bidea erabat aldatuko eben gertakizun garrantzitsuak bizi izan nebazan.

Lenengoa lagun batzukaz Bartzelonetako ondartzara bañatzera ioan nintzanean gertatu zan.

Uretan nengoala, olatu erraldoi batek itxas barrura eroan nindun. Inderbarik sentitu nintzan itsasoaren inadarraren aurrean. Neure burua ilzorian ikusi neban. Lagunek be iltzat jo ninduen. Estutasunez betetako egoera aretan Ama Birjiñak olatu artetik atara ta ondartzaraño onik eroan ninduela sentitu neban.

Bigarren gertakizunak diruagaz dauko zer-ikusia. Nire gastu guztiak ordainduteko bear beste diru irabazten nebanez, aurrezten asi nintzan. Nire lagunetako batek ba ekian orren barri, eta dirua ixteko eskatu eustan, eta ainbeste bider iasoten dana gertatu zan orduan be: laguna ta dirua biak desagertu zirala.

Irugarren gertakizuna lagun baten etxean gertatu zan. Etxera joan nintzaion billa, baña une aretan ez egoan etxean. Emazteak artu ninduan: emakume gazte ta erakargarri ak etxean itxoiteko esan eustan, senarra eltzeaz egoala atxakia artuta. Denbora batez itxoin ostean, emakume orren gonbidapenaren benetako arrazoiak ulertu neuzan: ni limurtu gurean asi zan, berbaz

ta egitez. Egoera ikusirik, beingo batean alde egin neban eta ez nintzan itzuli. Olan ikusi neban posible dala gizakion maitasunari traiziñoa egitea. Jaungoikoak, barriz, beti maite gaitu eta beti leiala iagoku.

Laugarren gertakizunak erabat desegin eban eungintzarako bokaziñoa. Nire bitzita aldatu zan barru. barruraño sartu iatazan ebajelioko berba batzuk entzun neuzanean: “Zetarako dau gizakiak mundu guztia irabaztea, bere bizia galduten ba dau?”. (Mt 16, 26). Nire betiko giroan arrotz sentitzen asi nintzan. Bartzelonan egoteak ez eban iñolango zentzurik dagoeneko.

Erabagi garrantzitsua. Bartzelonara aukera onenen billa eldu nintzan arren, alde egiteko eta bakardadean egoteko gogoa sentitu neban, kartusiar(cartujo) fraideen komentu batean. Ordura arte nai izan nebazan gauza guztiak bein betiko atzean isteko modurik onena axe zala iduritu iatan.

Alan be, pauso gogor bat emon bear neban oraindik: gurasoei nire erabagiaren barri emotea, alegia. Banekian guztiz gogorra izango zala eurentzat, batez be aitarentzat, itxaropen ugari ebazan da nigan iminita.

Aitagaz berba egin nebanean, erabat atsekabeturik gelditu zan. Nire erabagia aldarazteko egiñalak egin ebazan, millaka arrazoin emonaz. Ezin ninduan ulertu. Bañan kartusiar fraide izan gure nebala esan neutsonean, are ta gitxiago ulertu eban.

Gizon ona neban aita, eta ez eban nire bidea oztopotu gure. Luze berba egin ostean, erabagia arinegi ez artuteko eskatu eustan, besterik ez. Abade bategaz berba egiteko ta orren ostean erabagia onartuko ebala esan eustan. Edozelan be, aitak naiago eban ni Elizbarrutiko abade izatea kartusiar fraide baño.

Aitaren esanari iarraituz, San Felipe Neriren Otoiztegira ioan nintzan, abade bategaz berba egiteko. Abadeak arretaz eta adeitasunez entzun eustan eta poz artu eban artu neban erabagiagatik. Alan da be, zenbait ikasgai ikasteko gomendatu eustan beste ezer egin aurretik. Eta alantxe egin neban.

Orduan ulertu neban aurretik euki neban krisia, eta nire bitzita barriro bideratuten asi nintzan apurka apurka. Gero ta argiago ikusten neban orixe zala niri iagoatan bidea.

II NIRE BOKASIÑO A ARGITUTEKO AUSNARKETEA.

VIC URIAN. Olan, lau urte igaro ta, Bartzelonatik atara nintzan nire bizitzari norabide barria emoteko asmoz.

Irailla zan. Atsedeen-egun batzuk igaro nebazan etxeokakaz eta illaren amaieran, Vic-eko seminarioan sartuteko izenpideak egiten asi giñan. 1829ko iraillearen 29an, San Migel egunean, Vic-era joan nintzan gurasoakaz, neure burua Gatzain Jaunari aurkestera. Olan asi zan nire abadegai-bitzita.

Egia esan, Vic uriak esanai apartekoa izan dau beti niretzat. Nire bigarren sorlekua da, ainbat arrasoiarengatik. Garai aretan, 12. 000 bistanle inguru bizi ziran bertan, eta erlijio-giroa zan nagusi. Eun abade inguru egoazan parroketan, katedralean eta seminarioan, erlijiosoen komentuak kontuan artu barik.

Ogei eleiza baño geiago egoazan bertan, baita katedral bikaña be. Abadekutsuko uri orretan giro bitxia sumatuten zan, eta bokaziñoak ugariak ziran bertan. Guzti orrek uri lebitar baten kutsua emon deusto Vic uriari.

Bertan ainbat santu, fundatzaile eta jakinzale jaio ta bizi ziran. Orrez gain, uriari arro egoteko arrazoi asko emon daikez.

ABADE-GAI BIZITZA Ikasten asi nintzanean, ia milla abadegai giñan Eleizbarrutian. Gitxi batzuk barruko ikasle ziran seminarioan. Beste guztiak familien etxean bizi giñan Ni be seminariotik kanpora bizi nintzan. Tortades izeneko etxean artu neban ostatu Forian Bres jaunagaz- asko estimetan ninduen abade on bat- bearrezko lanetan laguntzaren truke. Alkarregaz egiten genduan otoi, mai berean jaten genduan, eta solasaldi gozoak izaten genduzan. Nire egitekoa benetako oparia zan: Eucaristia ospatuten lagundu bear neban goizoro. Olan, ikasturtez ikasturte, aurrera egin neban nire abade-ibilbidean. Abadegai-urte areitan iru une garrantzitsu aipatu gura neukez, nire bizitzan euki dabezan ondorio garrantzitsuak dirala-ta.

KARTUSIAR IZATEKO GOGOA. Filosofiako leen ikasturte zear, buru-belarri ibilli nintzan ikasten eta Elizeagaz lotutako zeregiñak egiten. Alan da be, iñoz eneban aitzu kartusiar izateko gogo. Nire ikasketa-mai gañean San Bruno kartusiarren fundatzailearen iduria neban, eta ak gogorazten eustan etenbarik gogo ori.

Kartusiako(Cartuja) Aita Priorari idatzi eutson nire zuzendari espiritualak eta eurengana ioango nintzala adostu eben. Poz-pozik abiatu nintzan Bartzelonatik Monte Alegreko kartusiarren konbenturantz; bidearen erdian, ekaitz ikaragarria sortu zan. Beingo baten asi nintzan euri-zaparradatik iges, eta sekulako itolarria eta estualdia sentitu nebazan nekearen eta lur legorretik ataratan zan lurrunagaitik.

Egoera orretan nengoala, bear bada Jainkoaren borondatea izango zala pentsatu neban. Ideia orrek benetan aztoratu ninduan, eta eneban aurkitu bideari iarraituteko indarririk. Vic-era itzuli nintzan. Deia aldi baterako baño ez zala izan ulertu neban.

AMA BIRJIÑA LAGUN IZAN NEBAN. Urrengo urtean, neguan zear, katarro andia izan neban, eta oian sartuta egon nintzan egun batzutan. Orretariko egun batean, goizeko amarrak eta erdiak aldera, kastitatearen aurkako tentaziño andia sentiduten asi nintzan. Ama Birjiña ta santu guztieri egin neutsien otoi. Nire irudimena beste gauza batzuekaz betetan saiatu nintzan. Al neban guztia eginarren, ezinezkoa iatan tentaziñoa aldentzea. Oian beste gorputz- egoera bat artuten saiatu nintzan eta jiretan asteen, Ama Birjiñaren presentzia sentitu neban, eskuetan lore-sorta ederra eukala. Ama Birjiñak auxe esan eustan: "Antonio, koro au zurea izango da tentaziñoa garaitu eskeroz". Ni zur ta lur nengoean une aretan sentiduten neban guztiaren aurrean eta, areago, Ama Birjiñak eskuartean ekarren lore-sorta buru gañean ipinten eustela ikusita. Egoera orretan, nire lo-gelak burruka-eremu baten antza eukan: batetik, santu-talde batek otoi egiten eban nik tentaziñoa gainditu negian; bestetik, infernuko armada andi bat burrukarako prest egoan. Erabat arrituta nengoan. Ezin neban ulertu guzti ori. Amaitu zanean barriz, tentaziñotik aske sentidu neban neure burua.

Sarritan itaundu deusot neure buruari ori guztia ez ote zan amets utsa edo sukarraren eragiña. Gauza bakarra dakit: une aretan enengoala lo, eneukala zorabiorik, ez eta olangorik asmetako gogorik. Au dala-ta ziur sinisten dot gertatutakoa benetakoa izan zala eta kastitatearen tentaziñoa Ama Birjiñari esker gainditu nebala. Ordutik ona, ez dot iñoz beste tentaziño arrastorik sentidu. Et argi ta garbi ikusi neban zelan gaindituten dauan Jaungoakoak gizakia Ama Birjiñaren bitartez.

DIAKONO IZATEKO ORDENAZIÑO.– Diakono izateko ordenaziño eguna 1834ko abenduaren 21 ean izan zan. Ordenaziño-erritoan, Gotzaiñak San Paulo apostoluaren berbak esan ebazan: “Ez dogu aragiaren eta odolaren aurka egin bear bakarrik, printzeen, boteretsuen eta illunpe auetako buruzagien aurka baño”. Berba orreik entzutean, Ama Birjiñak bere besoaren indar guztiaz bultza egiten eustela sentitu neban, bere esku indartsuan ipiñitako gezi bat izango banintz lez. Une aretatik aurrera, nire bokaziñoa kristoren misiolari izateko erabat argitu ta sendotu zan.

ABADE ORDENATU NINDUEN. Eleizbarrutian abadegaiak karrerean amaitu ostean abadetuteko oitura egoan; au da, teologiako seigarren mailla amaitutean. 1835eko ekainillaren 13an, Abade ordenatu nindun Gotzaiñak, Solsonan. Nire santu zaindariaren eguna zan. Teologiako irugarren mailla amaituta nengoan eta 27 urte neukazan. Nire lenengo Meza Sallenteko Parrokian emon neban, ille bereko 21 ean, San Luis egunean. Oso egun pozgarria izan zan a; ez bakarrik niretzat eta nire familiarentzat, bai ta erri guztientzat be.

MOSEN ANTÓN CLARET.– Abade naz ba, ta Mosen Anton deituten deustie danak. Gizarte-korapillotsua zan, errialdea anai-arteko gerran murgilduta egoalako. Fernando VII a. erregea il baño urte bi lenago karlistek eta liberalek burrukeari ekin eutsoen koroaren ondorengotza zala-ta. Erlijioaren eraso izan zan gerraren ezaugarrietako bat. Ikasleei debekatu egin eutsien seminarioan alkartutea eta orregaitik, ikasketa-sistema goitik bera antolatu bear izan eben. Nire erriko parrokoak ez eban laguntzaillerik, eta ori dana ikusirik, Bikarioak ni bialdu nindun eginbear orretarako, ikasketak nire kontura egiteko aginduagaz. Ikasturte bakoitzaren amaieran, epaimai batek Vic-en egiten eustan azterketea, eta olan egiztatuten eben nire lana ta gaitasuna. Gauzak alan, ikasketek eta pastoraltza egiteak nire bizitza guztia betetan eben.

GERRA-GIROAN.– 1835 eko uztailean, basatikeria itzelak egin euriezan Bartzelonan: gau bakar baten ainbat komentu suntsitu, arpillatu ta ustu euriezan. Etxeak, eleizak, liburutegiak, artxiboak... guztia birrindu eban iraultzearen sumiñak. Karlistak be eraso ta il egin euriezan eta orrek mendeku odoltsuak eragin ebazan kontrako alderdian. Soroetan, mendietan eta errietan ainbat burruka egin zan, eta amorruez zigortuten euriezan arerioak. Botatako odolak eta igarotako urteek ezin izan eben baretu egoera ikaragarri a. Andik gitxira, iraultzea bera gobernu maillan be sartuten asi zan: armen gatazkeagaz batera, erlijio-persekusiño basatia asi zan orduan. Orren ostean Espainiako Ordenak ezabatuteko Dekretoa onartu eben Gorteen 1835 an.

ERLIJIO –JAZARPENA.– Erlijio Ordenak ezabatzeko Dekretuaren ondorioz, jesuitak kanporatu eta amabi kide baño gitxiagoko komentu ta komunitate guztiak itxi euriezan. Orixe izan zan Dekretu orren lenengo neurria. 1836. urtearen asieran salgai ipiñi ziran erlijiosoen ondasunak. Urte bereko martxoan bein betiko ezabatu ziran fraideen komentu guztiak; mojen konbentuen kopurua be asko murriztu zan. Eleizbarrutiko abadeek antzeko egoerak bizi izan ebazan. Eleizbarrutien erdia gotzain barik egoan edo, ostantzean, gotzaña kartzelan edo erbestean euken. Abadeen ordenaziñoak debekatuta egon ziranez, abadegaiek Frantziara edo Italiara ioan bear izan eben.

Eraso orren beste pauso bat Eleizearen ondasun eta jabegoaren desamortizaziñoa izan zan; egoera orren ostea, benetan gatxa egin zan abadeen mantenua bermatzea. Zalantza barik, zazpi urteko burrukea benetan latza

izan zan. Lurrak eta aberestasonak suntsitu ez ezik, ondorio larriagoak be eragin ebazan: pertsonen eriotzak, familien, errien eta eskualdeen zatiketak... non nai agertu ziran gorrotoaren, mendekuaren, suntsipenaren eta erioztaren arrastoak. Gerra orretan Katalunia garrantzi andiko kokalekua izan zan.

ASIERA GATXA IZAN ZAN.– Nik oso urtean euki nebazan gertakari guzti orreik. Erasoak ni abadetu ta illabetera asi ziran. Karliten aldekoek kuartel biurtu eben Vic-eko seminarioa; gobernu aldekoek, barriz, ornidura-biltegi lez erabilten eben eraikiña. Ez zan bape lan erreza izan. Asiera-asieratik neutraltasun polítiko zorrotzari eusten alegindu nintzan. Jakina, nik beneukezan neure sinismen eta sentimientu politikuak, baña, nire ustez, abadeek guztion esanetara egon bear dabe.

Sallenten egon nintzan lau urteetan zear zuertasunez, errespetoz eta zuzentasunez jokatu neban udal-buru eta agintari militarraz. Alan da be, nire jokabide pertsonala alangoa izan zan arren, pastoraltza-eginbearra oztopatuten eben ainbat egoera txarrak agertu iatazan.

Edozein modutara be, gogor eutsi neutsien ikasketei, otoi zari eta Gogo Iñarkunei (Ejercicio Espiritualei). Izan be, ausnarketea egiteko eta fedea barrizuteko aukerea emoten eustien Gogo Iñarkunek.

Pastoraltzan ekitearen bidez, gaxo ta beartsuekaz arduratuten nintzan, eta ebanjelioaren zabaldudea, katekesia eta sakarmentuak landuten nebazan. Garizuman, laguntza eskatuten neutsien alboko errietako beste abade batzueri. Zailtasunak zailtasun, al neban indar eta ilusiño andienagaz bear egiten neban beti.

Kristau-elkartean be egoera etzan bape eroso. Jendeak alkarren kontra sentimentuak ebazan, eta kristau-giroa motelduz ioan zan apurka gizar-tean. Erljio-ordenak kendu euriezanean, arazoa larriago biurtu zan. Bisorkuntza espiritualaren bide bi desagertu ziran; au da, erlijio-bizitzaren testigantza eta Ebanjelioaren zabalkundea. Liskarren ostean, ebanjelioaren zabalkundea guztiz zokoratuta gelditu zan, erlijiosoen esku egoalako neurri andi batean.

Egoera tamalgarri orrek itzelezko larritasuna eragin eustan.

PROFETAK LEGEZ BIDALDUA.– Aldi aretan, etenbarik itaunduten neutsion neure buruari zer egin bear neban eta zelan jokatu nire lagun urkoak salbetako. Jesusi eta Mariari egiten neutsien otoi eta neure burua eskeinduten neutsien eginkizun orretarako.

Nire irakurketak-santuen bizitzak, batez be-asko lagunduten eustien. Alan be Biblia zan irakurketarik interesgarriena niretzat. Izan be, zenbat pasartek itzelean unkituten ninduen, eta niretzat idatziak zirala zirudien.

Bibliako ainbat ataletan Jaungoikoaren abotsa niri deika entzuten neban: Ebanjelioa entzunazteko dei egiten eustan. Gauza bera sentiduten neban otoi egiterakoan.

ERROMATIK MUNDU OSORA. Nire misiolari-bokaziñoa gero ta argiago eta sendoago ikusten neban arren, oindiño eneukan argi zelan egin bear neban lan ori.

Pauso batzuk emoten alegindu nintzan, baña eneban emaitza onik lortu. Abade-talde bat alkartu nai izan neban misio-lanetan ibilteko, baña laster konturatu nintzan aldi aretako gerra-giroan eziñezkoa zala alangorik egitea. Orregaitik garrantzi andiko erabagia artu neban: parrokia itxi ta neure burua Aita Santuari eskeindutea. Prest nengoan premi andienak egoazan lekueta-

ra ioateko, munduko edozein leku izanda be. Orretarako, Erromara ioatea eta errien Ebanjelizaziñorako Kongregaziñoaren esanetara egotea pentsatu neban. Zailtasun ugari gainditu izan bear nebazan, errikideek eta Gotzaindegiak ainbat eragozpen ipiñi eustiezalako. Alan da be nire asmoa aurrera ataratea lortu neban azkenean, Jaunaren laguntzaz. 1839 ko ekainilla zan.

Biotza misio-ametsez beterik neukala ekin neutson Erromako bidaiari. Ez zan bape bidaia erreza izan, garai aretako egoera gogorra zala eta. Marseillara oiñez ioan bear izan neban. Ain bide luzearen nekea alan edo olan gainditu eta ainbat bidelapur be saiestu bear izan nebazan. Marseillan Erromaraño eroango ninduan itasontzia artu neban. Itsasontzia urperatuteko zorian egon zan ekaitz ikaragarri baten ostean. Ainbeste oiñaze artean, barriz, zoriotsu sentitu nintzan, Jesusek be, Erreinua aldarrikatuten ibilli zanean, antzekoak bizi izan ebazala pentsatuz.

Nire ilusiñoa irmoa ta sendoa zan eta Jauna ondoan neban, zalantza barik. Arrosarioaren Andra Mari egunean Erromara eldu nintzan.

JESUSEN LAGUNDIA. Errien Ebanjelizaziñorako Kongregaziñoaren Kardinal buruagaz berba egiteko irrikan nengoan, baña une orretan ezin ninduan artu. Gauzak orrelan, Gogo Iñarkunak egitea erabagi neban Jesuiten etxe batean. Bertan ezusteko bat gordeta eukan Jaunak niretzat.

Munduko edozein lekutara misiolari lez ioateko neban asmoa iakin ebeanean, Jesusen Lagundia eginkizun ori betetako ezin ohea zala esan eustien. Jesuita izanik, mundu askotan ebizan ainbat jesuitakaz batera garatu al izango neban nire misio bokasiñoa. Ideia ikaragarri gustatu iatan eta, alantxe, Jesuitakaz bat egin neban 1839ko azaroaren leen egunetan.

Denbora gitxi igaro neban Jesusen Lagundian, baña ainbat esperientzia garrantzitsu izan nebazan bertan. Jesuitekin bat egin eta lau illabetera gaxotasun bitxi bat sortu iatan eskoiaiko ankan. Elbarri geratuko nintzala be pentsatu eben. Ezbear ori Jainkoaren borondatearen seño bat zala eta beste zeozer eskatuten eustala interpretatu genduan. Denborak aurrera egin ala, jesuiten Aita Nagusiaren iritzia Jainkoaren benetako inspiraziñoa izan zala aitu neban. Niri ostean ostean, olan esan eustan zalantza barik: ” *Jainkoaren naia da zu lenbaitlen Espaniara ioatea. Ez euki bildurrik; izan adoretzu*”.

Esperientzia orrek arrasto sakona itzi eban nigan, bertan ikasitakoa oso erabilgarria izan iatalako nire misioñogintzan. Laster ikasi neban Gogo Iñarkunak San Inazio Loiolakoaren erara emoten eta zuzenduten, bai eta Jesusen ebanjelioa aren ereduari jarraituz zabalduen. Jesuitek erakutsi eustien katekesia ta autortzak ondo ta probetxuz emoten. Orduan ulertu neban Eleizaren eta nire bokaziñoaren zentsu unibersala: argi eta garbi ikusi neban nire bokaziñoak ezin ebala erri edo eskualde jakin baten mugen artean geratu. Elkarre-bizitzak apostolu-ekintzan dauen garrantzia be ulertu neban. Asken baten, bizitzan zear guztiz erabilgarriak izan iatazan ainbat gauza ikasi nebazan ille-bete areitan.

Asmo argi bategaz egin neban Erromarako bide a, nire apostolu-bokaziñoa sakonago errotuteko balio izan iatan.

PARROKO, SENDAGILLE ETA MISIOLARI LEGEZ LANEAN. 1840 ko martxoaren erdialdean Kataluñara itzuli nintzan Erromatik. Maiatzaren 13 an Viladraun(Girona) nengoan dagoeneko, eta bertako parrokiako buru izendatu ninduen. Bertan sendatu zan erabat nire ankea.

Viladrau erri illa zan. Gerraren ostean, bertako ainbat biztanlek alde egin eben. Jende xumeena baño ezan errian geratu. Nik alik eta ondoen egin

neban neure parroko-lana erri aretan. Alan da be, nire lana ez zan pastoral-tza- alorrera mugatu. Osagillerik ez egoanez, bertakoen gorputz –osasune-gaz be arduratuten asi nintzan. Ainbat motatako sendabideak erabilli neba-zan: senda belarrak, ezagututen neuzan botikak eta kasu bakoitzean aztertu bear izan nebazan sandagai barriak. Nik jendea osatuten nebala zabaldu zan inguruan, eta ainbat lekutatik etorten asi ziran, sendatuteko itxaropenagaz.

Vilaudrako parrokiari Erri-Misiñoen ekin neutsien; laster urreko errietara be zabldu neban ekite ori. Errian ba zan beste abade bat eta, ni kanpoan nintza-nean, ark artuten eban parrokiako ardurea.

Alan be, Viladrauko bistanleek ez eben nai nik erritik alde egitea. Egoera ori ikusita, bein betiko aztertu bear izan neban nire misio-bokaziñoa. Guzti orregaitik parrokiako lanetatik libre geldituteko eskatu neutsan Gotzaiñari eta, barriro be, aren esanetara nengoala gogorazi neutson edozein lekutara joa-teko.

Gotzaiñak argi eta garbi ulertu eban nire eskaerea, eta parrokiako lanetatik askatu nenduan.

Bartzelonan atsedeen-egun batzuk artu ostean, Vic-era eldu nintzan 1841 ko otsaillearen 1 an. Erri au izan zan, ainbat urtetan zear nire misio-lanen gune nagusia.

III MISIOLARI APOSTOLIKOA

Misiolari, Jesusen antzera, maitasunez beteta. Azkenean, eldu iatan Jesusen pausoei jarraituteko garaia. Misiolariak apostoluen antzeko, maitasunez betetako persona izan bear dau. Misiolari izatea maitatseko modu sutua da. Misiolaria maitasun barik geratzen bada, gañerako ezaugarri guz-toiak alperrikakoak izango dauz.

Misiolari, Jesusen antzera, Aitak bialdua. Kristoren errukiak bultzatu egiten ninduala sentiduten neban. Jaunaren Espiritua nigan eta nire misio-griñan egoala sentiduten neban. Orregaitik oso grrrantzitsua zan Gotzaiñak berak bialdutea, eta prest nengoala arek esandako edonora ioateko.

Misiolari, Jesusen antzera, bizitza eredugarria. Misio-serbitzuan dabil-tzan personek benetako bizitza apostolikoa bizi bear dabe. Uste dot Misiola-ri Apostolikoa doain guztien eredu izan bear dau: misiolariak doia bera isla-tu ta agertu bear dau.

Neure misiolari- estilo propioa. 1841 eko uztaillaren 9 an *Misiolari Apostolikoa* ren titulua emon eustan Ebanjelizaziñorako Kongregaziñoak, nik alan eskatuta. *Apostoliko* berbearen esangurea beti dago, nire ustez, apostoloe-kin lotuta; izan be Jesusen lagun izateko eta Barri Ona munduko bastar guz-tietara eroateko deia artu eben.

Kataluniako bideetan zear. Zazpi urtez ibilli nintzan Katalunian zear alda-rrikatuten: guztira eun eta berrogeita amar erritan baño geiagotan izan nin-tzan urte areitan. Urte baktxean ze erritara ioan bear neban iakiteko, Gotzai-ñak emondako irizpideari iarraitu neutson beti. Zazpi urte areitan erriz erri ioaten nintzan oñez. Geienetan bakarrik. Kataluniako mapa bat eroaten neban nigaz, eta orren bidez zuzentzen nintzan leku batetik bestera. Mapa aretan ditzantziak neurtu ta ostatuak marketan nebazan. Goizetan bost ordu-ko ibilaldiak egiten nebazan, eta beste ainbeste arrastietan. Batzuetan euria edo edurra nituen bidelagun; udan, barriz, eguzki kiskalgarria. Axe zan,

zalantza barik, geien sufriazoten eustan eguraldia. Gañera, babak egiten iatazan oñetan eta ezin neban bear zan moduen ibilli.

Zailtasunak eta jazarpinak. (Arriskuak eta persekusiñoak). Beroa, otza, edurra, lupetza, basa, euria eta aizea ez ziran nire arerio bakarrak izan. Deabrua be sarritan neban atzean, ni arrapatu gurean. Atsekabeai ez neutsen bizkarrik emoten; atsegiñez onartu ta maitatu egiten nebazan. Jesukristogaitik il gure neban. Ospitale batean beartsu baten antzera, urkamendi batean martiri baten antzera edo fedea zaintzeagaitik erailda iltea izan da beti nire ametsa.

Olan egiten neban lan. Ebanjelioa zabalduen neban errietan bistanle guztieri berba egiten neutsien, baña batez be abadeai, ikasleei, erlijiosoei, ospitaleetako gaxoeri eta kartzeletako presoeri. Jesusek Ebanjelioan erakusten deuskun lan-estiloa izan zan asieratik nik landu nai izan nebana: au da, soiltasuna ta argitasuna. Orretarako, konparaketa, antzeskotasunak, adibideak, kontakizun istoriko laburrak eta abar erabilten nebazan. Beti aleginduten nintzan besteak zoriontsu egiten eta euren bizitzari zentsua emoten.

Maria, Ama eta Irakasle. Mariaren Biotz Garbia izan da nire indarraren iturburu eta orrek erakutsi izan deust beti bidea. Mariak erakutsi deust daki-dan guztia, eta bera da niretzat garrantzitsuena, Jesusen ostean. Maria, betiko Ama, Biotz amaibakoa.

Nire esku egoazan bitarteko guztiak erabilten nebazan. Ona emen garrantzitsuenak: **Otoitza *Umeentzako eta elduentzako katekesia. * Gogo Jardunak. * Sermoiak. * Erri Misiñoak * Liburu ta orri txikiak * Familia arteko alkar berbaldiak. *Erljio gaiak.*

Neure bizitzaren lekukotasuna. Nik bene-benetan sinisten neban Jaiakoagan. Neure bizitzaren lekukotasuna be bitarteko nausi ta eraginkorra zan. Olan, esaten eta aldarrikatuten nebana bizitzen aleginduten nintzan. Ori dala-ta, onako arlo auek erabili gure izan nebazan: ** Umiltasuna * Pobrezia. *Apaltasuna. *Xumetasuna * Mortifikaziñoa.*

Nire gogorik sakonena Jesús Misiolariaren antza artutea zan. Jesusen antzera tratatu gure neban jendea, aren antzera iokatu eta, aren antzera, umeen, beartsuen, gaxoen eta pekatarien laguna izan.

Ebanjelizaziño-eginkizunetarako laikoak. Denbora geiago igaroteko aukera neban errietan eta parroketan (Misiño Errikoiak, Bederatziurrunak eta abar zirala-ta) eleiztar taldeak antolatu neuzan, guztiak be inguruko Kongregaziñoakaz eta Elkarrekeakaz lotuak. Laikoz osatutako eunka ebanjelizaziño-talde zuzendu genduzan Kataluniako ainbat errietan.

Lekaimeak beren etxeetan. Nire ibilbide apostolikoan zear, erlijio bizitzarako bokaziñoa daben ainbat emakume gazte ezagutu izan dodaz. Baña, olango emakume askorentzat gatxa zan beren gogoia betetea, bai Gobernuak ez ebalako profesia barririk onartuten, bai familien bizi eben egoeragaitik. Orduan lenengo pausoa emoteko asmoz, liburu labor bat idatzi neban 1850 urtean: *Las Religiosas en sus casas edo Las hijas del Corazón de María.* Liburu onek ez eban babes andirik euki ta amts utsean geratu zan.

Kanarietan. Sasoi onetan Ebanjelioa Kanarietan zabalduetako deia artu neban. Nire Gatzaiñaren oniritzia jakin ostean, bidaiari ekin neutson. 1848 ko martxoaren 11 n Santa Cruz de Tenerifera eldu nintzan. Gran Canaria uartea bere istoriako unerik larrienetariko biziten egoan garai aretan. Gosearen amesgaizto itzela oindiño guztiz gaintduta ez egoanean, sukar oriak oñazez eta doluz bete zituan uarteko baztar guztiak.

“**El Padrito**”. Gran Canariako uartean egin neban nik lan, batez be. Sarritan plazatan aldarrikatu bear izaten neban ebanjelioa, eleizetan ez egoalako lekuri fededun guztientzat. Misiñoa amaituta, erritar guztiak nigaz etorten ziran beste erriko biztanleak bidera etorri arte. Bertan, *Padrito Claret* izena emon eustien. Lanzaroteko uartean be izan nintzan denporaldi batez.

1849 ko maiatzaren asieran amaitu nebazan Kanarietan eginbearreko lanak. Angoen artean gelditu zan nire biotzaren zati bat.

Misiolarien Kongregaziñoa. Maiatzaren erdian Bartzelonan nengoan. Egun gitxi batzuk igaro ostean, Vic-era eldu nintzan. Bertan, aspalditik buruan nerabilen ebanjelizaziño-egitasmo bat abian ipinteko azken zeastasunak gauzatuteari ekin neutson: ondo landuta neukan urtenbide baten bidez, Misiolarien Kongregaziño bat sortu ta Mariaren Biotz Garbiaren Semeak deitutea. Adiskideei emon neutsen asmo orren barri ta asko be asko gustatu iakien. Vic-eko Gotzañak be onartu eban eta eskeñi euskuzan Seminarioko instalaziñoak.

Lan andi bat astera doa gaur. Uztaillaren(julioaren) 16 an, Vic-eko Seminarioko Gela batean alkartu giñan ados gengoan abadekideak. Arrastiko iru eta erdietan, 22 Salmoaren berbak gogorazo neutsiezan lenengo berbaldien: “Zure artzain-makillak lagunduten nau”. Gurutze Santuarengan eta Maria Santearengan euki bear dogun konfiantza gogoratu neutsien. Gogo Iñarkun orreik amaitu ostean, Mariaren Biotz Garbiaren Seme Misiolarien leen Alkar-te aretako Nagusi izendatu ninduen.

Kongregaziñoaren izaera. Congregaziño barriaren bereizgarri nagusi misio-izaera zan. Misio-izaera orrek onako ezaugarri nagusiak daukoz Kongregaziñoan: * *Ebanjelizaiziño ibiltaria* * *Beartsutasun apostolikoa*. * *Anai arteko bizitza*.

Nik neure buruari esaten deutsot. “Mariaren Biotz Semeak errukia bizi-bizian daukien eta baztarrak maitasunez kiskalduten dabezan pertsonak dira; maitasunaren jaungoikozko sua mundu zabalean biztuten aleginduten dira. Ezek be ez dauz izututen; ez eukian gozatu egiten dabe; bearrari ez deutsoe bizkar egiten; sakrifizioak gogoz artuten dabez; irañak pozez artu ta nekealdietan poztuteko arrazoiak aurkituten dabez. Jesukristori jarraitutea besterik ez dabe gogoan, aren antzera lan egiteko, sufriduteko eta Jaungoikoaren aintza eta arimen salbamena lortuteko”.

IV MISIOLARI NAZ, BESTE EZER BAÑO LENAGO.

Santiago de Cubako artzapezpiku. Urte artako abustuan (1849), Seminarioan abadeei emoten neutsezan Gogo Iñarkunak amaitzean, Gotzaiñak deitu eustan. Arengana ioan nintzanean, Santiago de Cubako Artzapezpiku izateko errege-izendapena emon eustan. Ni zur ta lur gelditu nintzan. Eze-gaitik be ezin nebala onartu esan neutson Gotzaiñari. Alan da be izendapen ori on artuteko agindu eustan. Agindu orrek dardarka itzi ninduan. Azkenean, 1849 ko urriaren 4 an, Santiago de Cubako Artzapezpiku izatea onartu neban.

Lan andiko urtea. Nire apezpiku-sagarapenerako betekizun guztiak egiten ziran bitartean nik eutsi neutson nire misiño-langintzari: inguruko abadeentzako, erlijiosoentzako ta laikoentzako Gogo Iñarkunak, Erlijio Liburutegia indartu esku liburu, orri txiki eta liburuak idatziz eta orreik oso merke ta doanez

emonaz. Beste eginkizun garrantzitsu bateri ekin neutson: Misiolarien Kongregazio sortu barriari sendotuten saiatuteari. Baita Santiago de Cubako Eleizbarrutiko apostolu langintzarako pertsona –talde egoki bat aukeratu neban. 1850 ko urriaren 6 an izan zan nire apezpiku-sagarapena, Vic-eko katedralean. Antxe egon ziran nire aita ta senideak, unkiturik eta pozez beterik.

Kuban. Olangoetan protokoloak eskatuten dauzan bisita guztiak egin ostean eta nire jaioterrira ainbat laguni eta lekuri agur esatera itzuli ostean, urte bereko aabenduen 28 an itsazontzi bat artu neban Bartzelonako portuan, Jaunak nire esku itzi gura ebazan urrineko lur areitara ioateko. Misiñobidaia izan zan: Malagan iru eguneko geldialdian hamabost sermoi emon nebazan eta *Nueva Teresa Cubana* itsasontziaren bizkarrean emon neban Misiño izan zan gertakaririk esanguratsuen. Bidaiari guztiek eta tripulaziño-koak entzun euriezan nire sermoiak eta oso gustura gelditu ziran.

1851 ko otsaillaren 16 an Kubara eldu giñan. Urrengo egunean sarrera nagusia egin neban eta amabost egun buruan, El Cobre urira ioan nintzan Kubako zaindari dan Errukiaren Ama Birjina ikustera. “Ama Birjiña Santua izango da beti nire artzaiña. Nire aginduteko modua Arek erkusten deustana izango da”. Asiera asieratik konturatu nintzan Eleizbarruti artako egoera tamalgarriaz. Beingoan ulertu neban bearleku gatxa izango zala. Lurralde oso zabala zan eta komunkabideak, eskasak.

Misiolari Artzapezpikua. Aurrean neukan eginkizuna ikaragarria zan. Apirillaren 2 an egin neban lenengo bisita pastoralara Santiago de Cubara. Pastoral- bisitak familiekaz egoteko eta Jaungoikoak nire esku itzi eban erria ebajelizatuteko aukerak ziran, batez be. Lenengo urte bitan zear artzapezpiku-barrutiko parrokia guztietara ioan nintzan. Orrez gain, ainbat pastoral-tza-gutun be idatzi neuzan, bertakoen arazoen urtenbideak konponduteko asmoz.

Nire Misio-eginkizuna. Kuban igaro nebazan sei urtetan zear lau bider egin neban pastoraltza- bisita parrokia bakotxean. Ona emen Kuban aurkitu nebazan arazorik larrienak:

**Baltzen eta mulatoen aurkako arrazismoa:* zenbait legeren bidez, baltzei ta mulatoei uketu egiten eutsiezan eskubide iakin batzuk. * *Esklabotasuna:* oso ezaguna zan tabako-lur sailletan, baita azukre-kanaberako lur sailletan. **Tensiño politikoak eta ioera sezesionista:* errealitate orrengaitik, atentatuak, atxiloketak eta ilketak sarritan egiten ziran. **Atxillotuak:* oneintzat espetxeetan tallerak sortzen alegindu nintzan, lanbideren bat ikasteko aukera emonaz. * *Bakarrik bizi ziran umeak:* eziketa eskolak egiteko agindu neban. **Gaxoak:* sasoi aretan gaxo asko egoan Kuban, eta ez egoan beste osagille ta sendagairik guzti orreik bear zan moduan sendadatuteko. * *Langabezia:* Lanbide eziketarako basarri-eskola ipiñi neban eginbidean. Egunean, basarrien ordubetez bear eginda, gazteeri iatekoa lortu eta diru apur bat aurrezteko aukerea emoten iakien. * *Baliabiderik eza eta dirua galduteko arriskua* zuzenduteko, Aurrezki-kutxa sortu neban Elizbarrutian, beartsueri lagunduteko elburuagaz.

Elkartearen Misio-indarra. Espaniatik Kubara nigaz ioan ziran amaika abadeak eta laikoak eta nik, elkarte bat osatu genduan. Gure elkarte erlauntz baten antzekoa zan: batzuk sartu ta beste batzuk urten egiten eben aurreikusitako egitekoak ziran araberan.

Maria Sortzez Garbiaren Iekaimiak. Antonia Paris Tarragonan ezagu neban eta nire Elizbarrutira etorteko eskatu neutson. Eta beingoan etorri zan

beste lau emakume gazteekaz. 1852 ko maiatzaren 26 an eldu ziran Santiago de Kubara. 1855 eko abustuaren 25 ean kongregaziño barri baten fundaziño-agiria sinatu eurien: *Mariaren Garbiaren Lekaiameak*. Egun bi geroago lekaiame izateko botoak egin euriezan.

Nire bizitzaren aurkako eraso. Nire lana etenbakoa zan, bai malla espiritualean, bai mailla materialean. Eta ebanjelioa zabalduateak dakarren emaitza lez, ainbat guzur eta eraso asmatu euriezan nire aurka ta nire laguntzalleen aurka be bai. Esanguretsuena Holginen izan zan 1856 ko otsaillearen 1 ean. Ama Birjiñearen Garbikundearen buruzko sermoia egin barri neban. Etxerako bidean noala, gizon bat urreratu iatan gotzain-eraztunean musu emoteko keiñua egiñez. Geiago urreratu zanean, besoa iaso eta bizerra kenduteko labana eroiala ikusi neban. Inder andiz eraso eustan: masalla guztia zearkatu eta eskoiako besoa zauritu eustan. Ezin dot azaldu une artan sentitu neban poza, nire odola Jesenganako eta Mariarenganako maitasunagaitik ixuri nebala ikusteaz. Susperraldian zear San Migelen Academia sortuteko ideia garatu neban: literatoak, artistak eta zientzia-naiz kultura-munduko petsoanak bilduko dauzan alkarte, gizarte ta Eliza ebanjelizatuteko asmoagaz.

Kubatik ioan nintzanean. 1857 ko marxoaren 18 an nire bizitzako nora-bidea barriro aldatuko eustan Errege agindu bat artu neban Erregiñaren aitorle izateko, Madrileria ioateko eskatuz. Ez usteko izendapen onek arrituta itzi ninduan baña naiago neban Jaungoikoaren borondateari iarraitu, Santiago de Kuban iarraitutea baño. Biotz min andiegaz agurtu nebazan nire laguntzaille ta kubatar guztiek. Jendea triste egoan nik Kubatik ioan bear nebalako. Andik lau egunera Santiagotik La Habanarantza abiatu nintzan eta, aprilaren 12 an, Kubatik alde egin neban betiko.

Madrilgo Gortean. Ainbat goraberaen ostean, 1857ko ekaiñaren lenengo egunetan Madrillera eldu nintzan. Laister konturatu nintzan Madrilgo gortean egoan egoera korapillotsuaz: errege-erregiñaren arteko arazo personalak, arlo politikoa egoazan aspjojokoak, elizaren egoera larria legeak ondasun ugariak kendu eutsozala-ta eta abar. Erregiñari iru gauza eskatu neutsozan: jeuregitik at bizitzea, entzunaldien aurretik itxoin bear ez izatea ta ebajelizatuteko erabateko askatasuna.

Misiolari izateko beste modu bat. Erregiñaren aitorlea nintzanez, ezin neban Madrildik urten. Egoera onetan ikusi neban alde onari etekiñik andiena atarateko alegindu nintzan. Erregiña-erregeekaz batera penintsula guztian zear ibilteko aukerea izan neban. Eta bete bear zan protokoloa lenbañolen amaituz Ebanjelioa zabalduateari ekiten neutson. Olan leku askotan egon nintzan: Valentzian, Galizian, Asturiasen, Katalunian, Aragoian, Euskal Probintzietan, Gastela, Extremaduran, eta benetan oroimen aztueziñak gordeta deukodaz.

1862 an, Andaluzian egon nintzan erregiñeagaz. Berrogeita zortzi egunez, Jaungoikoaren Berbea aldarrikatu neban eta era guztietako pertsonen aurrean. Egun areitan 205 sermoi egin nebazan, guztira.

Escorialeko Presidente nintzan aldetik, abade barrien prestakuntza barriztuten saiatu nintzan; orrez gain, bitarteko material pedagogico eta bibliografiko barriez ornitu neban seminarioa. Sasoi aretan idatzitakoak dira *El Colegial* eta *El seminarista instruido liburuak*. Abadegaien gustukoak izan ziran biak, baita askorentzat oso lagungarriak be. Misiolari Apostolikoaren antzera ez neban iñolako luxurik gure izan, ez otorduetan, ez bizilekuan, ez jantzietan, ez beste erosotasunetan. Nire logela soila ta apala zan. Ez neban guru-

tzerik edo domiñarik eroan gure soñean, etiketa –ospakizunek alan eskatuten ebenean ezik.

San Migel Akademiak sortu eban irakurketa zaletasunari legunduteko, erri eta parrokia-liburutegia ugari sustatu nebazan. Ainbat laikok parte artu eban bearleku andi orretan. Tamalez, urte areitan Madrilen sortutako ekimen orreik eta beste batzuk auldu edo desagertu ziran, 1868 ko iraultzaren ostean.

Egunero biziteko era. Egitasmo bat sortu neban, eta egitasmo ori alik eta oberen betetan alegindu naz.

Oso goiz jagiten nintzan. Lau orduz egiten neban otoitz, Ofizioa errezatu, gogoeta egin eta Biblia irakurten neban. Ostean, Meza Santua ospatuten neban: nire elizkizunetan denpora asko artuten neban Jaungoikoari eskerrak emonaz. Goizeko amaikak arte jendea aitortutera ioaten nintzan. Goizeko amaiketatik eguerdiko amabietara berba egin nai ebenak artu eta arei entzuten neutsien. Goiza amaituteko, bazkaldu eta atsedean artuten neban denbora labur batez. Arrastietan ainbat gauza egiten nebazan: gaxoak, presoak edo karitate-erakundeetako jendea ikustera ioan eta bide batez ainbat liburu, eta orri ariñak idatzi ta banandu. Afaldu aurretik otoi egiten neban barriro, eta gaueko amarretan oeratu egiten nintzan. Orrez gain sarritan beste ez usteko zenbait ekitaldi: esaterako, abadeei, lekaimeei, ta laikoei Gogoiñarkunakk,; bederatzirruneko edo Ama Birjiñaren edo Santuen jaietan emon beran ziran sermoiak...

Guzurrak eta erasoak. Madrilen be egun guztiz garratzak eta gatxak euki neuzan. Nire liburu batzuk faltsutu euriezan, baita neure izenean beste liburu lizun batzuk idatzi be. Bestalde, ainbat guzur asmatu euriezan Erregiñaren eta nire arteko arremanari buruz, baita Erregiñaren adizkide ziran lekaimeen eta nire arteko ar emonari buruz be. Koplak, karikaturak eta beste zenbait lizunkerik sortu euriezan; poxpolo kaxez be baliatu ziran batzuk nire aurkako irudi mingarriak zabalduko.

Nire aurka zenbait eraso prestatu euriezan, sastakaie, suzko armen eta abarren bidez. Sufrimendu orren guztiaren erdian nik eskerrak emoten neutsizan Jaungoikoari eta bedeinkapena eskatuten neutson nire aurka ibiltzen ziran guztientzat.

Lagun artean jaunagaz. Jesusen presentzia sakontasun andiz biziten neban Eukaristian, Mezaren ospakisunean eta Jesus Sagaratu gurtuteaz. 1861 eko abustuaren 26an, arrastiko zazpiretan, otoi egiten nengoan Segoviako Rosario de La Granja izeneko Elizan. Orduan, Jaunak sakramentuzko espeziek gordetako ta zainduteko doain mistikoa emon eustan.

Misiolarien Kongregaziñoaren bideari iarraituten. Urte areitan alegin andiak egin nebazan 1849 ko uztailaren 16 an ilusio andiz sortu neban Kongregaziñoa sendotu ta indartuten. Pozez ikusi neuzan penintsulan eta ameriketan egin ziran etxe barriak. 1865 ko abenduaren 22 a egun pozgarria eta esanguratsua izan zan, Pio IX. a Aita Santuak ontzat artu euzalako Kongregaziñoaren Konztituzioak, gure misiolari-karisma autortuz. Era berean onartu eban Kongregaziñoaren ekintza, ezkuntza-arloro eroatea.

V JAUNGOIKOAREN BERBEA EZ DA IÑOZ AMATETAN.

Erbeste bidean. Alantxe igaro ziran egunak hamaika urte luzez. 1868 ko uda etorri zan. Beste urte batzuetan lez, Donostian igaro genduan uda zati bat,

errege-erregiñagaz eta euren familiarrakaz batera. Madrileria itzuliteko gengo- zala, etxera ioateko agindu euskuen. Alan gomendatu eban Barne Ministroak Madriletik. Egoerea, asko larriagotu zan eta, urrungo eguenan, Frantziara ioa- teko agindua artu genduan. Errege-erregiñaren trenean eldu giñan Frantziara. Bost aste igaro genduzan Pauen eta, ostean, Parisera ioan giñan.

Vatikanoko I. Kontzilioa. 1869 martxoaren 30 an Erromarantz abiatu nin- tzan. 1869 ko Maria Sortzez Garbiaren jai-egunean Pio IX. a Aita santuak asi eban Vaticano I. Konzilio Ekumenikoa. Aita santuaren utsezintasunari buruz esaten ebena entzun ostean nire fedearen-testigantzaren barri emotea eraba- gi neban. Gogo biziz aldarrikatu neban nire ustea: alegia, aita santua utsezilña dala fede-egiak adierazten dauzanean. Danen aurrean autortu neban, ganera, nire azken odol-tanta be ixuriteko prest negoala egi ori zainduteagaitk.

Azken egunak. 1870. urtearen asiarean nire osasuna aulduten asi zan apurka apurka. Mariaren Biotz Sortzez Garbiaren Kongregaziñoko Nausia Erromara etorri zan ni Pradesa(Frantzia) eroateko asmoz. Uztaillaren 23 an Misiolarien egoitzara eldu nintzan. Laster obero egin neban osunean. Alan da be zezerk esaten eustan eriotza urrean egoala. Egun gitxi igaro ta, atxilotu egin gure ninduela iakin neban. Abustuaren 3 an, iges egin bear nebala jaki- nazi eustien kartzelara sartuteko asmoagaz etozala ta. Narbonatik ur dagoan Fonfroideko Abatetxeko Zistetar monjeek atsegiñez artu ninduen monaste- rioan. Bi illebe inguru egon nintzan bake-oasi aretan, mojen bizimodu bera egiñez. Baña nire osasunak okerrera egin eban urriko len egunetan. Nire bizi- tzaren amaiera ur egoan. Fraileakaz batera, Kongregaziñoko buru ziranak neure ondoan neukezana. Prest sentitzen nintzan nire bitza Jaungoikoaren eskuetan iminteko.

1870 eko urriaren 24 an Antonio Maria Klaret Mariaren Biotz Garbiaren Seme Misiolaria il zan. Au ipiñi eben aren ilarrian: *“Justizia maitatu neban, eta bidegabekeria gorrotatu: orregaitik il nintzan erbestean”*.

Ainbat urte igaro ostean kanonizatu eben Claret, 1950 eko maiatzaren 7 an. Pio XII aita santu zala.

AZKEN ATALA

CLARETEN AZTARNAK IARRAIUZ

Jaungoikoak San Antonio M. Clareti emondako espirituaren doaiak bizirik dagoz Eleizan. Munduko ainbat gizon-emakumek ainbat modutara jarraituten dautse aren pausoei gaur egun. Guzti orrean artean, *Klaretar Sendia deritzo- na* ikusten da geien, alkarte erara batuten diralako.

* **Mariaren Biotz Garbiaren Misiolarien Kongregaziñoa.** (Klaretar Misio- lariai) Antonio Maria Claret, 1849-07-16 Vic-en sortua. Mezaadun, anai laguntzalle ta ikaslek osatuten dabe. 3. 000 anakide dira. Bost kontinentako 50 errialdetan lanean dabil.

* **Maria Sortzez Garbiaren lekaimeak.** San Antonio Maria Claret eta Antonia Paris Amak 1855 abustuaren 24 ean sortutako Institua Santiago de Cuban.

* *Filiación Cordimariana institutua.* San Antonio Maria Clareten senaren bidetik 1973 ko azaroaren 21 ean Pontífice Zuzenbideko Institutuko secular gisa onartua izan zan.

* **Klaretar laikoen mugimendua.** 1988ko jorraillearen 20an, Laikoentzako Pontífice Batzordeak” Fededunen zuzenbide pribatuko Nazioarteko Elkar-te gisa onartua izan zan.

* **Maria Sortzez Garbiaren emakume misiolariak.** 1909ko urriaren 7 an sortu zan Afrikako erlijio –institua, Mariaren Biotzaren Semeen eta Sorkunde Garbiaren Misiolarien babespean.

* **Mariaren Biotzaren misiolariak (Misioneras Cordimarianas)** Carmen Serrano Rugada eta Julian Collel (C. M. F.) 1921eko martxoaren 19an sortu eben Mexikon, erlijio-erakunde legez.

* **Klaretar Erakundearen Emakume Misiolariak.** 1951ko maiatzaren 28an Aita Luis Pujol Torderak, M. Dolores Sola Carol Amaren laguntzagaz Vic-en sortu eban.

* **San Antonio M. Clareten Emakume Misiolariak.** 1958ko martxoaren 19an Parana-Brasilgo Londrinan Geraldo Fernández Londrinako Artzapezpi-kuak eta Leonia Milito Amaren artean sortu eben erlijio –institua.

Barroeta ta Amorrortu'tar Klaudio